

Юлдашева Л. П.,

кандидат філологічних наук,

старший викладач кафедри слов'янської філології і журналістики

Навчально-наукового інституту філології та журналістики

Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського

ХУДОЖНІЙ АНТРОПОНІМІКОН СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО ФЕНТЕЗИ

Українському фентезі притаманний автентичний характер. Як літературний експеримент цей жанр не має аналогів і заслуговує на всебічне дослідження, адже українська література на сучасному етапі перебуває в пошуках самоідентичності. Враження достовірності, реальності художнього простору й часу сформоване у фентезі за допомогою особливого вигаданого фантастичного тла. Сам жанр спонукає письменників створювати засоби, які слугують для урізноманітнення художнього простору творів – вигаданих географічних назв, імен персонажів тощо. Кожен новотвір є джерелом знань, він, виконуючи художню й номінативну функції, постає своєрідним ключем до придуманої автором нової культури, етносу, що розкриває сутність його цінностей, традицій, звичаїв, а отже дає приховану додаткову інформацію читачеві.

Характерною рисою художніх текстів, створених у жанрі фентезі, є автономний вигаданий світ, фізично не пов'язаний із реальністю. Цей вторинний світ зумовлює такі специфічні особливості літературного лексикону, як формування унікальних груп онімів, притаманних лише творам цього жанру. Зокрема антропоніми, як важливий елемент художньої структури, можуть активно формувати змістово-концептуальну та підтекстову інформацію твору.

За посередництвом мови картина «іншого» світу, створена в уяві письменника, матеріалізується. Мова забезпечує процеси презентації, передавання інформації, розуміння та інтерпретації можливої реальності.

Результати аналізу засвідчують, що ірреальний світ фентезійних творів сучасних українських авторів має антропоцентричний характер, тобто концептуальна категорія *людина* постає однією з найважливіших категорій «іншого» світу, вона формує основу концептуальної картини світу загалом та є основою концептуальної картини «іншого» світу.

Складниками цієї категорії людина є субкатегорія *власне ім'я* – антопонім.

Творення антропонімів у фентезійних творах – це складний мовленнєво-розумовий процес, що реалізує водночас різноманітні когнітивні та мовні механізми. Зокрема у цьому процесі задіяні когнітивні механізми аналогії та асоціації. Зауважимо, що для фентезійних антропонімів характерні ті самі способи словотворення, якими послуговується мова загалом: морфологічним (суфіксальний, префіксальний, складання основ), лексико-семантичним (переосмислення слів загальнонаціональної мови на основі когнітивних процесів метафоризації та метонімізації), морфолого-синтаксичним (конверсія).

Нашу увагу привернуло використання антропонімів в умовах нової художньої реальності зосібна у фентезійних романах, створених на основі слов'янської міфології: «Ельбер: Вогнедан, Повелитель», «Ельбер: життепис Білого Ворона», «Ельбер: вогонб для Вогнедана» М. Горностаєвої.

Для створення цілковито нового світу, який хоч трохи має бути схожим на світ людей, М. Горностаєва використовує вторинну номінацію, основою якої є процес метафоризації. Механізм цього когнітивного прийому ґрунтований на основі асоціативного комбінування загальних ознак двох різних об'єктів. Це є одним з основних джерел словотворення нової лексики, тому що багато слів метафорично змінюють свої конотації в процесі їхнього формування.

Унаслідок метафоричного перенесення виникли антропоніми: *Рибка, Біла Ружа, Вишенька, Конвалія, Півонія, Меліса, Калина, Лілея, Рута, М'ята* тощо. В антропонімах *Біла Ружа, Чорна Троянда* відбулося метафоричне перенесення, ознакою якого є зовнішня характеристика носіїв імен. Нові назви утворені внаслідок переходу загальних назв у власні. Отже, відбувся процес персоніфікації та перекатегоризації. Метафора слугує одним із найпродуктивніших джерел появи нових компонентів у семантичній структурі вже наявних одиниць.

Трапляються випадки утворення оказіональної лексики афіксальним способом, зокрема *Веданг* утворено від індійського *Веди*, *Жадан* – від *жадати*, *Бажан* – *бажати*, *Чаяна* від давньоруського *чаяти* – «сподіватися; досліджувати».

Проте серед морфологічних способів творення антропонімів у трилогії М. Горностаєвої превалює складання як один із найпоширеніших морфологічних механізмів. Найчастіше за допомогою цього способу утворено антропоніми за вже відомими словотвірними моделями: *Вартислав, Родослав, Властимил, Бранибор, Владияр, Огнислав, Воїслав, Святомир, Зореслав, Богодар*.

За будовою виокремлюємо прості (зокрема й афіксально ускладнені), складні та складені фентезійні антропоніми. До простих належать утворення, що мають один корінь: *Непобор, Радко, Квітан, Зорко, Крук*. Серед них переважають похідні: *Світлян* – від *світло*, *Квітан* – від *квіт*, *Яруня* від *Яр*. У творах трапляється також і простий антропонім *Яр – ярий* – «хоробрий, відважний, сміливий».

Складні утворення найчастіше представлені комpositами: *Родослав, Воїрад, Зоредив, Владияр, Ярволод* та ін. До складених належать оніми: *Сіроманець Вовчук, Горволод Зоредив, Чорна Троянда* тощо.

У фентезійних творах постає абсолютно новий чарівний світ завдяки залученню антропонімів для номінації героїв «іншого» світу. Для цього автори використали вже відомі слова з іншою семантикою та вигадали нові, щоб позначити речі, яких у реальному житті не існує.

Авторські антропоніми-новотвори мають особливий статус у лексичному масиві; для них характерний лінгвокультурний компонент, експресивність, специфічна внутрішня форма, словотвірна похідність, функційна одноразовість, індивідуальна належність, залежність від контексту тощо. Основними функціями таких антропонімів є креативна (здатність створювати «іншу» реальність), номінативна (називати фрагменти «іншої» дійсності), категорійна (належність до певної категорії) та ідентифікаційна (виокремлення з-поміж інших) функції.

Список використаних джерел:

1. Шитик Л. В., Юлдашева Л. П. Структурно-дериваційна характеристика okazіоналізмів (на матеріалі фентезійних творів для дітей і юнацтва). *Мовознавчий вісник*. Черкаси, 2020. Вип. 28. С. 21–27.